

Remissyttrande över promemorian En ny lag om forskningsetiska krav på och etikprövning av forskning som avser människor (Ds 2024:21)

U2024/02220

Datum för beslut: 2025-03-05

Sammanfattning

Sveriges Antropologförbund (SANT) välkomnar förslaget till en ny lag om forskningsetiska krav och etikprövning. Vi anser att de föreslagna förändringarna kommer att underlätta antropologisk forskning och samtidigt säkerställa höga etiska standarder.

SANT stödjer förslaget om undantag från krav på etikprövning för forskning där informerat samtycke föreligger eller där personuppgifter är allmänt tillgängliga. Vi ser positivt på de föreslagna förändringarna av tillsyn och det straffbara området. Vi vill betona vikten av att den interna hanteringen inom forskningshuvudmannens organisation inte leder till ökad administrativ börda för forskare och forskningshuvudmän.

17.2.3 Forskning som undantas från krav på etikgodkännande samt möjlighet till fakultativ etikprövning

Vi tillstyrker förslaget att etikprövning inte ska krävas för forskning som innefattar känsliga personuppgifter om informerat samtycke finns eller om uppgifterna är allmänt tillgängliga. Detta är särskilt relevant för antropologisk forskning, där insamling av personuppgifter med deltagarnas samtycke sker och där studier av offentligt tillgängligt material är vanligt förekommande. Dessa undantag kommer att underlätta genomförandet av antropologiska studier utan att kompromissa med forskningsetiska principer.

17.2.4 Skyddsåtgärder för forskning som inte kräver etikgodkännande

Vi stödjer förslaget att forskningshuvudmännen ska ansvara för att säkerställa att etiska aspekter hanteras korrekt i forskning som inte kräver etikgodkännande. Det är positivt att huvudmännen ges möjlighet att utforma egna forskningsetiska riktlinjer och interna processer. Det är även positivt att förslaget tar hänsyn till forskningens mångfald genom att betona att forskningsetiska frågor är levande materia som förändras över tid och att det kan behöva göras skillnader mellan olika forskningsdiscipliner.

Det är dock avgörande att de interna processerna inte leder till ökad administrativ börda, vilket skulle kunna hämma forskarnas arbete och kreativitet. Detta är särskilt angeläget då lagens tillämpningsområde föreslås att utvidgas jämfört med etikprövningslagen (då all forskning som avser människor och biologiskt material från människor föreslås att omfattas) samtidigt som det införs ett dokumentationskrav på forskningshuvudmannens ställningstaganden rörande forskning som inte kräver etikgodkännande enligt forskningslagen.

17.2.5 Förändringar när det gäller det straffbara området och tillsynen över lagens efterlevnad

Vi tillstyrker förslaget att forskning som innefattar känsliga personuppgifter inte längre ska omfattas av straffbestämmelserna. Vi är positiva till att tillsynen skiftas till att bli av mer vägledande karaktär i stället för repressiv. Denna förändring minskar risken för oproportionerliga repressiva åtgärder mot forskare och främjar en öppen forskningsmiljö. Vi stödjer även att tillsynsmyndighetens skyldighet att åtalsanmäla misstänkta brott görs fakultativ, vilket ger utrymme för en mer nyanserad bedömning i tillsynsärenden.

Sammanfattningsvis anser Sveriges Antropologförbund att de föreslagna förändringarna i forskningsetiklagen är välgrundade och kommer att främja antropologisk forskning i Sverige. Vi ser fram emot att bidra till implementeringen av dessa förslag och att fortsätta verka för etiskt medveten och högkvalitativ forskning.

Sveriges Antropologförbund